

PIESZA OPOLSKA PIELGRZYMKA NA JASNĄ GÓRĘ

Bliskie związki Śląska Opolskiego z Jasną Górą utrzymują się od samego początku istnienia sanktuarium. Wszak nie kto inny jak właśnie żyjący na przełomie XIV i XV w. Władysław Opolczyk – książę opolski z rodu Piastów, był sprawcą przybycia Cudownego Obrazu do Częstochowy i fundatorem jasnogórskiego klasztoru. Od tamtej pory kontakty na linii Opolszczyzna–Częstochowa nie ustawały, czego wyrazem był m.in. fakt, że to właśnie w Mochowie koło Głogówka – Ikona znalazła schronienie podczas wojny szwedzkiej w 1655 r.¹ Na tej podstawie i ze względu na geograficzną bliskość bp Franciszek Jop² nazywał Jasną Górę „śląskim sanktuarium”³. Przywiązanie Ślązaków do częstochowskiego wzgórza wyrażało się – pośród innych form – także poprzez pielgrzymowanie.

---

¹ E. Hanter, *Tutaj bije serce Narodu*, Częstochowa–Ząbki 2001; Cz, Ryszka, *Jasnogórska opowieść*, Częstochowa 2003; J. Golonka, J. Żmudziński, *Matka Boża Jasnogórska. Co wiemy o Cudownym Obrazie*, Częstochowa 2004; J. Tomziński, K. Kunz, *Dzieje Jasnej Góry i Cudownego Obrazu. Przewodnik po sanktuarium*, Częstochowa 2007.

² Franciszek Jop – biskup, ur. 8 października 1897 r. w Starej Słupi, od 1946 r. biskup pomocniczy diecezji sandomierskiej, w 1951 r. mianowany administratorem Administratury Apostolskiej Śląska Opolskiego (ze względu na sprzeciw władz komunistycznych faktycznie urząd objął w 1956 r.), w latach 1952-1956 zarządca archidiecezji krakowskiej, od 1972 r. – w efekcie reformy administracyjnej Kościoła w Polsce – pierwszy biskup diecezjalny diecezji opolskiej. Zmarł 24 września 1976 r. w Opolu. Zob.: J. Mikołajec, *Jop*, EK, t. 8, Lublin 2000, k. 76; tenże, *Jop Franciszek*, w: *Słownik biograficzny katolickiego duchowieństwa śląskiego XIX i XX w.*, red. J. Pater, Katowice 1996, s. 154-157; H. Sobeczko, *Życie i działalność śp. księdza biskupa Franciszka Jopa*, WUDO 32 (1977) nr 2-3, s. 52-53; *Życie i posługa biskupa Franciszka Jopa (1897-1976). W 40. rocznicę śmierci pasterza diecezji opolskiej*, red. P. Górecki, Opole 2016.

³ F. Jop, *Kazanie, które wygłosił ks. biskup Fr. Jop przed Cudownym Obrazem Matki Bożej na Jasnej Górze dnia 8 maja 1962 roku podczas oddania się w opiekę Najświętszej Maryi Pannie Seminarium Duchownego w Nysie i Opolu*, WUDO 17 (1962) nr 6, s. 171.

Pątnicza tradycja cieszy się kilkuwiekową historią. Jej korzenie sięgają prawdopodobnie XV w. i nie przerwały jej ani zakazy pruskich władców, ani czasy rozbiorów. Dowodem tego są nie tylko zamieszczone w jasnogórskich archiwach rejestry poszczególnych pielgrzymek, ale także zapisane w śląskich kancjonałach XIX-wieczne pieśni religijne, zawierające odniesienia do Matki Bożej Częstochowskiej⁴.

Po II wojnie światowej pątniczy ruch Ślązaków z Opolszczyzny w kierunku Częstochowy uruchomiono bardzo szybko. Dla pierwszego administratora Śląska Opolskiego – infułata Bolesława Kominka⁵ – niezwykle inspirujące i symboliczne było to, że przy dobrej pogodzie z Góry Świętej Anny widać iglicę jasnogórskiego sanktuarium⁶. Jednak najwięcej wysiłku w scalenie opolskiej administratury z Jasną Górą włożył bp F. Jop. Z jego inicjatywy od 12 września 1961 r. organizowano doroczną pielgrzymkę diecezjalnych kapłanów do obrazu Matki Bożej. W wydarzeniu tym oprócz około 300-350 grupy duchownych sam arcybiskup brał udział osobiście⁷. Pierwsza diecezjalna – choć jeszcze nie piesza – pielgrzymka do Częstochowy miała miejsce w dniach 8-9 lipca 1967 r. Pątniczy trud miał być wówczas podziękowaniem za nawiedzenie kopii jasnogórskiego wizerunku w parafiach regionu. W drogę wybrało się 7 tys. wiernych. Drugi raz diecezjanie z Opolszczyzny udali się do Cudownej Kaplicy

---

⁴ B. Kotula, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy... 25 lat Pieszej Pielgrzymki Opolskiej*, Opole 2001, s. 27-37; H. Dudala, *Jasna Góra w świadomości historycznej Górnoślązaków na przełomie XIX i XX w.*, w: „Studia Claromontana” 18 (1998), s. 123-125; J. Myszor, *Miejsce Jasnej Góry w pobożności ludu górnośląskiego w XIX i na początku XX wieku*, „Studia Claromontana” 7 (1987), s. 93-94.

⁵ Bolesław Kominek – kardynał, ur. 23 grudnia 1903 r. w Radlinie, w latach 1945-1951 administrator Administratury Apostolskiej Śląska Opolskiego, od 1956 r. wikariusz generalny prymasa Polski we Wrocławiu, w 1962 r. mianowany tytularnym arcybiskupem, od 1972 r. metropolita archidiecezji wrocławskiej, kreowany kardynałem w 1973 r. Zmarł 10 marca 1974 r. we Wrocławiu. Zob. A. Hanich, *Ksiądz infułat Bolesław Kominek, pierwszy administrator apostolski Śląska Opolskiego (1945-1951)*, Opole 2012, s. 5; J. Pater, *Kominek Bolesław*, w: *Słownik biograficzny katolickiego duchowieństwa śląskiego...*, s. 180-184; K. Prokop, *Polscy kardynałowie*, Kraków 2001, s. 301-311; J. Swastek, *Kominek Bolesław*, EK, t. 9, Lublin 2002, k. 444-446; *Kominek Bolesław*, w: *Słownik biograficzny duchowieństwa (archi)diecezji katowickiej...*, s. 166-167.

⁶ B. Kominek, *Droga pokoju społecznego*, w: *Kościół na Ziemiach Zachodnich. Ćwierćwiecze polskiej organizacji kościelnej*, red. J. Krucina, Wrocław 1971, s. 70.

⁷ E. Kucharz, *Na jasnogórskim szlaku. O maryjności Śląska Opolskiego*, Opole 1996, s. 55-66.

12 września 1972 r. jako wyraz wdzięczności za ustanowienie diecezji opolskiej⁸.

Inicjatywa diecezjalnej pieszej pielgrzymki z Opola należała do ks. Edmunda Cisaka – proboszcza z Grodźca w dekanacie ozimeckim. Już wcześniej organizował on parafialne peregrynacje na Jasną Górę, do których często dołączali wierni spoza grodzieckiej parafii. Kapłan ten, kierując się przede wszystkim troską o rozwój wiary młodzieży, 3 września 1975 r. zwrócił się do bp. F. Jopa o stosowne pozwolenie. Biskup nie był skory do jego udzielenia ze względu na chęć uniknięcia konfliktu z komunistami. Kapłan uzyskał zgodę dopiero rok później – 3 sierpnia 1976 r., gdy w imieniu złożonego chorobą hierarchy pozytywną decyzję wydał biskup pomocniczy Wacław Wycisk⁹. Na środę 17 sierpnia 1977 r. zaplanowano wymarsz I Pieszej Opolskiej Pielgrzymki na Jasną Górę. Zgłosiło się na nią 500 uczestników. Wszystko miało się rozpocząć dokładnie w dniu uroczystości patrona diecezji św. Jacka Odrowąza i – jak się z czasem okazało – konsekracji biskupiej drugiego biskupa opolskiego Alfonsa Nossola¹⁰. Sam biskup-nominat na prośbę ks. E. Cisaka wydał specjalną, drugą zgodę na wymarsz w tym właśnie terminie, gdyż u przewodnika zrodziły się wątpliwości, czy „powstanie w duszy naszego Biskupa osad niezadowolonia, że w dzień konsekracji wyprowadza się diecezjan poza Opole”¹¹. Przeważały cztery argumenty: ofiarowanie pielgrzymiego trudu na intencję nowego arcybiskupa, ryzyko fiaska nieugruntowanej jeszcze pielgrzymki z powodu manipulacji już przy dacie jej inauguracji, możliwość celebracji Mszy na Jasnej Górze przez nowo wyświęconego A. Nossola oraz spokój pielgrzymów spowodowany skierowaniem uwagi władz raczej na przebywającego w Opolu na sakrze prymasa Stefana Wyszyńskiego niż wędrujące grupki młodzieży¹².

---

⁸ Tamże, s. 59; H. Sobeczko, *Pielgrzymka wdzięczności diecezji opolskiej na Jasną Górę – 8 i 9 lipca 1967 roku*, WUDO 22 (1967) nr 9, s. 218-219; F. Jop, *Odezwa księdza biskupa opolskiego do duchowieństwa i wiernych w sprawie diecezjalnej pielgrzymki dziękczynnej na Jasną Górę w dniu 12 września 1972 roku*, WUDO 28 (1973) nr 3-4, s. 116; tenże, *Z „Księgi czynności biskupich” ks. biskupa Franciszka Jopa (od 27 VI – 30 IX 1972)*, WUDO 32 (1977) nr 2-3, s. 84.

⁹ E. Cisak, *Rozmowa z ks. Edmundem Cisakiem* (materiał dostępny u autora).

¹⁰ A. Nossol, *W dniu mojej konsekracji biskupiej...*, w: B. Kotuła, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 5; E. Kucharz, *Na jasnogórskim szlaku...*, Opole 1996, s. 40-41.

¹¹ B. Kotuła, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 39.

¹² Tamże, s. 38-39.

Sukces pierwszej pielgrzymki spowodował wzrost zapachu w przygotowaniu drugiej. Sporządzenie plakatu zlecono profesjonalnemu plastykowi, a powielenie go – fotografowi. Powstały nieodłączne odtąd bardziej profesjonalne znaczki pielgrzymy, opracowano duchowy program, w wybranych miejscowościach zamówiono ciepłe posiłki, zorganizowano służbę zdrowia. W 1978 r. frekwencja na pielgrzymce wzrosła o 200%, sięgając liczby 1500 uczestników, z czego 80% stanowiła młodzież¹³.

Trasa pielgrzymki miała swój punkt wyjścia w jednej z centralnych świątyń Opola – kościele pw. św. Piotra i Pawła. Tam wierni gromadzili się na Mszy Świętej. (Od 1982 r. z powodu wielkiej rzeszy uczestników liturgię celebrowano na placu przed gmachem.) Po zakończonej celebracji pielgrzymi udawali się indywidualnie, chodnikami do Gosławic – dzielnicy leżącej na rubieżach miasta – i tam dopiero następowało formowanie grup. Zwyczaj ten zawieszono w 1983 r., gdy pełne grupy kształtowano już przy kościele apostołów. Poszczególne etapy przemarszu wiodły przez Grodziec, Zborowskie i Wręczycę/Kalej. W tych miejscowościach organizowano noclegi. Ponadto, dwie noce pątnicy spędzali w samej Częstochowie, gdzie przeżywano całą niedzielę, a do domów powracano w poniedziałek „dowolnym środkiem lokomocji”¹⁴. Od 1979 r. pielgrzymowanie kończono w niedzielę, po jednym noclegu w Częstochowie i porannym programie, a z czasem już w sobotę po uroczystej Mszy na wałach. W 1979 r. pielgrzymka została wydłużona o jeden dzień. Postanowiono odtąd rozpoczynać wędrówkę już we wtorki, a spędzanie dodatkowej nocy zaplanowano w Zawadzkiem¹⁵. Ten układ pozostawał niezmienny aż do XII Pieszej Pielgrzymki w 1988 r. W 1989 roku, kiedy to stery pielgrzymki objął nowy przewodnik, ks. Marcin Ogiolda, na życzenie A. Nossola rozciągnięto trasę przemarszu w ten sposób, by pątnicy mogli nawiedzić główne sanktuaria Opolszczyzny – Górę Świętej Anny i Kamień Śląski¹⁶. Od tamtej pory pominięcie diecezjalnych sanktuariów zdarzyło się tylko raz: w 2006 r. podczas XXX Opolskiej Pielgrzymki. Ze względu na przypadający w sobotę 26 sierpnia tego roku odpust na Jasnej Górze, Opolanie

¹³ Tamże, s. 44, 48.

¹⁴ Archiwum Diecezji Opolskiej (dalej: ADO), *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, *600 lat opieki Pani Jasnogórskiej...*; zob. też. B. Kotula, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 44; E. Kucharz, *Na jasnogórskim szlaku...*, s. 42.

¹⁵ B. Kotula, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy*, s. 52, 57.

¹⁶ E. Kucharz, *Na jasnogórskim szlaku...*, s. 50.

musieli przybyć na częstochowskie wzgórze dzień wcześniej. Stąd zdecydowano się na jednorazowy powrót na stary, pierwotny, krótszy szlak pielgrzymki – przez Szczedrzyk i Grodziec¹⁷.

Dla Opolskiej Pielgrzymki jedną z przełomowych dat był 1982 rok, gdy liczba pątników sięgnęła 15 tys. osób. Liczba ta zmusiła do kilku modyfikacji. Oprócz nadmienionego już przeniesienia inauguracyjnej Mszy na plan przedkościelny, zmieniono sposób oznaczania poszczególnych grup. Dotychczas każda z nich miała przypisany kolor. Odtąd wybrano sześć barw, dodając do nich numerację¹⁸. Najważniejsze jednak było to, że uruchomiono drugi strumień pielgrzymki – gliwicki. Dla odciążenia Opola mieszkańcy południowo-wschodnich dekanatów diecezji wyruszali spod gliwickiego kościoła pw. św. Bartłomieja, maszerowali przez Tworóg i Krupski Młyn, po czym w Zawadzkiem łączyli się z nurtem głównym. Dalszy przyływ pątników w kolejnych latach spowodował, że w 1984 r. uruchomiono trzeci strumień – raciborski, w 1986 r. dwa kolejne – klucz-borski i nyski (ten wyruszał dzień wcześniej niż Opole). Od 1987 r. strumień nyski wyruszał z dwudniowym, a raciborski z jednodniowym wyprzedzeniem względem Opola. Grupy gliwicka i kluczborska ruszały równoległe z opolską. Wszyscy łączyli się w Zawadzkiem, co również z czasem uległo zmianie. W 1990 r. ostatecznie ukształtował się startujący dzień wcześniej niż opolanie nurt branicko-głębczycki, do którego zaczęła odtąd dołączać w drugim dniu marszu grupa kędzierzyńsko-kozielska. Łącznie strumień nyski miał do pokonania 195 km, raciborski – 152 km, opolski – 132 km, gliwicki i kluczborski – 156 km. Od 1989 r. strumienie opolski, raciborski, nyski i głębczycki łączyły się na Górze Świętej Anny, a gliwicki i kluczborski w Zawadzkiem¹⁹.

Jak już wspomniano, na specjalne życzenie bp. A. Nossola, w 1989 r. zmieniono trasę pielgrzymki, tak by obejmowała dwa diecezjalne sanktuaria: na Górze Świętej Anny i w Kamieniu Śląskim. W inicjatywie tej chodziło nie tylko o promocję miejsc kultu, ale również o głębszą integrację

---

¹⁷ M. Ogiolda, *XXX Piesza Pielgrzymka...*, s. 305; *Jubileuszowe dziękczynienie*, „Gość Opolski”, s. I, w: „Gość Niedzielny” 83 (2006) nr 36.

¹⁸ B. Kotuła, *Podczas mojej pierwszej Pieszej Pielgrzymki...*, w: B. Kotuła, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 172.

¹⁹ B. Kotuła, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 74, 78-79, 82, 84, 90, 182; M. Ogiolda, *XIV Pielgrzymka Opolska na Jasną Górę*, WUDO 45 (1990) nr 10-11, s. 374; J. Dworzak, *Przewodnikami grupy...*, w: B. Kotuła, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 170.

diecezji. O ile bowiem dla autochtonicznej części mieszkańców regionu zwłaszcza sanktuarium św. Anny było oczywistym miejscem nawiedzenia, wierni będący potomkami ludności napływającej po 1945 r., a pielgrzymujący przede wszystkim w nyskim strumieniu, nie mieli głębszych związków z tym ośrodkiem. Korekta pielgrzymkowego szlaku miała we wszystkich diecezjach utrwalać religijną więź z annogórskim wzgórzem²⁰. Do ważnych elementów na trasie należała także tzw. Dolina Przepróżna. Było to dowolne, ustalone przez przewodników poszczególnych grup miejsce, na którym pielgrzymi jednali się między sobą, zanim staną na Jasnej Górze przed obliczem Królowej Polski. Przeproszenie miało mieć charakter indywidualny i zbiorowy²¹.

XVI Piesza Opolska Pielgrzymka w 1992 r. była jednocześnie pierwszą opolsko-gliwicką. Miała bowiem miejsce pół roku po ustanowieniu biskupstwa gliwickiego, utworzonego m.in. z kilku dekanatów należących dotąd do diecezji opolskiej. Biskupi obu jednostek kościelnych zdecydowali o wspólnym pielgrzymowaniu ich diecezjan. Scalenie pielgrzymek dwóch diecezji nie utrzymało się jednak. Już rok później – w 1993 r. – Gliwiczanie ruszyli oddzielną trasą, łącząc się z Opolskimi Ślązakami dopiero na częstochowskim wzgórzu na wspólnej Mszy²². Do kolejnej zmiany organizacyjnej doszło w 1994 r. Zrezygnowano wówczas z kościoła pw. św. Piotra i Pawła jako punktu startowego, unikając w ten sposób przemarszu przez ruchliwe, miejskie ulice. Miejsce początkowe przeniesiono na wschodnie obrzeża Opola – pod kościół pw. św. Jacka, gdzie proboszczem był kierownik pielgrzymki – ks. M. Ogiolda²³.

Zupełnie wyjątkowy przebieg miała pielgrzymka w 1991 roku. Wówczas na Jasną Górę Opolanie peregrynowali w dwóch terminach. Pierwsza grupa wyruszyła 9 sierpnia, by wędrując krótszą, pierwotną trasą przez Grodziec, spotkać się w Częstochowie z Janem Pawłem II, w ramach VI Światowych Dni Młodzieży. Druga, około trzykrotnie mniejsza ekipa,

---

²⁰ B. Kotuła, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 93-95; M. Ogiolda, *Zaproszenie na XXVIII Pieszą Opolską Pielgrzymkę*, WUDO 59 (2004) nr 3-4, s. 238.

²¹ ADO, *Piesza Pielgrzymka Opolska (Materiały z lat 1979-2001)* (Zebral ks. Bernard Kotuła, *Usprawienia (sic!) i pogłębienia pielgrzymkowe (w czasie drogi – marszu)*; B. Kotuła, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 64.

²² B. Kotuła, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 121; E. Kucharz, *Na jasnogórskim szlaku...*, s. 51; G. Strzeduła, *Piesza Pielgrzymka Opolsko-Gliwicka na Jasną Górę*, WUDO 47 (1992) nr 12, s. 505-506.

²³ B. Kotuła, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 121.

udała się w drogę tradycyjnym szlakiem opolskich sanktuariów w drugiej połowie tego miesiąca²⁴. Kosmetyczne, jednorazowe zmiany zaszczyt także podczas pielgrzymki w 2012 roku, kiedy to w opolskiej diecezji ustanowiono Bractwo św. Józefa. Z tego powodu pątnicy nawiedzili mi-jane dotąd bokiem sanktuarium w Jemielnicy, gdzie bp Andrzej Czaja przewodniczył popołudniowemu nabożeństwu. W tym samym roku każda z grup nosła przez krótki odcinek relikwie bł. Karoliny Kózkówny. Było to przygotowanie do peregrynacji szczątków męczennicy po kościołach diecezji²⁵.

Każdorazowa pielgrzymka odznaczała się swoistą specyfiką, której charakter nadawało odpowiednio wybrane hasło przewodnie. Zasadniczo wiązało się ono z tematami sugerowanymi przez Komisję Duszpasterską Episkopatu Polski. Początkowo kapłani dysponowali przykładowymi naukami, kolportowanymi na skserowanych kartach²⁶. Od 2011 r. na kanwie głównej myśli przygotowywano specjalne, zawierające propozycje kazań i konferencji podręczniki, którymi dysponuje przewodnik każdej grupy²⁷. Korzystano także z materiałów Pieszej Pielgrzymki Warszawskiej²⁸. Poniższa tabela stanowi chronologiczny wykaz tematów przewodnich.

---

²⁴ Tamże, s. 95-96; E. Kucharz, *Na jasnogórskim szlaku...*, s. 51; M. Ogiolda, *XV Piesza Pielgrzymka Opolska na Jasną Górę*, WUDO 46 (1991) nr 12, s. 485-486.

²⁵ M. Ogiolda, *XXXVI Piesza Pielgrzymka Opolska na Jasną Górę*, WUDO 57 (2002) nr 10-11, s. 353.

²⁶ Zob. np.: ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, *XVI Piesza Opolska Pielgrzymka na Jasną Górę*; ADO, *Piesza Pielgrzymka Opolska (Materiały z lat 1979-2001)* (Zebrał ks. Bernard Kotula), K. Staniecki, *Szkice kazań maryjnych (do użytku na Pielgrzymce)*, Opole 1988.

²⁷ *XXXV Piesza Pielgrzymka Opolska na Jasną Górę. 31 lipca – 6 sierpnia 2011. Materiały duszpasterskie*, Opole 2011; *XXXVI Piesza Pielgrzymka Opolska na Jasną Górę 30 lipca – 4 sierpnia 2012. Z Maryją żyć w Kościele jak w domu. Materiały duszpasterskie*, Opole 2012; *XXXVII Piesza Pielgrzymka Opolska na Jasną Górę. 18 sierpnia – 24 sierpnia 2013. Z Maryją na ścieżkach wiary – by być solą ziemi. Materiały duszpasterskie*, Opole 2013; *XXXVIII Piesza Pielgrzymka Opolska na Jasną Górę. 17 sierpnia – 23 sierpnia 2014. Radość Ewangelii w rodzinie. Materiały duszpasterskie*, Opole 2014; *XXXIX Piesza Pielgrzymka Opolska na Jasną Górę. Nawrócenie umysłu i serca. W drodze do Krakowa 2016*, Opole 2015; *40. Piesza Pielgrzymka Opolska na Jasną Górę. 14 sierpnia – 20 sierpnia 2016. Od źródeł chrztu i miłosierdzia – do nowego życia. Materiały duszpasterskie*, Opole 2016.

²⁸ B. Kotula, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 131.

Tabela 1. Hasła Opolskiej Pieszej Pielgrzymki w latach 1979-2016

Nr	Rok	Temat pielgrzymki
III	1979	Pomocnicy Matki Kościoła
IV	1980	Pomagajmy całej młodzieży być Chrystusową i Maryjną
V	1981	Nauka Ojca Świętego zawarta w homiliach i kazaniach, wygłoszonych w czasie podróży misyjnych do poszczególnych krajów
VI	1982	Maryja najlepszym i pełnym człowiekiem
VII	1983	W roku II pielgrzymki papieża-Polaka do Ojczyzny
VIII	1984	Miłość jest pełnią życia chrześcijańskiego – Miłość także formowała myślenie i czyny Polaków
IX	1985	Pokój, miłość i dobro idą razem
X	1986	Pojednanie i pokuta w przygotowaniu do Kongresu Eucharystycznego, który odbędzie się w 1987 r.
XI	1987	Jasnogórska Pani, Tyś naszą Hetmanką, Polski Tyś Królową i najlepszą Matką
XII	1988	Przez całkowite oddanie się Bogu przez Maryję i z Maryją budzić nadzieję
XIII	1989	Chrystus żyje i działa w Kościele, a Maryja prowadzi nas drogą wiary
XIV	1990	<i>brak danych</i>
XVa	1991	<i>brak danych</i>
XVb	1991	<i>brak danych</i>
XVI	1992	Chrześcijańska dojrzałość i apostołska gorliwość w mocy Ducha Świętego
XVII	1993	Chrześcijańska dojrzałość i apostołska gorliwość w Duchu Świętym
XVIII	1994	O świętość życia rodzin i przygotowanie do małżeństwa
XIX	1995	Wy jesteście królewskim kapłaństwem
XX	1996	<i>brak danych</i>
XXI	1997	Do Syna Twego, Jezusa – Zbawiciela świata, Maryjo, prowadź nas
XXII	1998	Tchnij w nas, Panie, swego Ducha
XXIII	1999	Miłość Boga Ojca odkrywać na nowo każdego dnia
XXIV	2000	Chrystus wczoraj, dziś i na wieki
XXV	2001	Jubileuszowa wdzięczność zobowiązaniem na przyszłość
XXVI	2002	Z Maryją żyć w Kościele jak w domu
XXVII	2003	Różancową drogą światła ku kontemplacji Chrystusa
XXVIII	2004	Naśladować Chrystusa drogą przykazań
XXIX	2005	Mocni Eucharystią chcemy być apostołami nadziei

XXX	2006	W jubileuszowym duchu odnawiamy Śluby Jasnogórskie
XXXI	2007	Wielkie rzeczy uczynił Pan naszej śląskiej ziemi
XXXII	2008	Uczniowie Chrystusa na opolskiej ziemi
XXXIII	2009	Z Maryją w trosce o każde życie
XXXIV	2010	Miłość niejedno ma imię – zawsze wzywa do świadectwa
XXXV	2011	Z Maryją i bł. Janem Pawłem II na drogach komunii
XXXVI	2012	Z Maryją żyć w Kościele jak w domu
XXXVII	2013	Z Maryją na ścieżkach wiary – by być solą ziemi
XXXVIII	2014	Radość Ewangelii w rodzinie
XXXIX	2015	Nawrócenie umysłu i serca. W drodze do Krakowa 2016
XL	2016	Od źródeł chrztu i miłosierdzia – do nowego życia

Źródło: E. Kucharz, *Na jasnogórskim szlaku...*, s. 42-53; E. Cisak, *Piąta pielgrzymka piesza na Jasną Górę (18-23 VIII 1981 r.)*, WUDO 36 (1981) nr 11-12, s. 264; Z. Zalewski, *Jubileuszowa Piesza Opolska Pielgrzymka na Jasną Górę*, WUDO 56 (2001) nr 9, s. 361; M. Ogiolda, *XXXII Piesza Pielgrzymka Opolska*, WUDO 63 (2008) nr 7-8, s. 313; tenże, *XXXVI Piesza Pielgrzymka...*, s. 353; *XVII (sic!) Piesza Pielgrzymka Opolska na Jasną Górę*, WUDO 58 (2003) nr 12, s. 632; *XXVIII Piesza Pielgrzymka Opolska na Jasną Górę*, WUDO 59 (2004) nr 10-11, s. 519; *XXXIX Piesza Pielgrzymka Opolska na Jasną Górę*, WUDO 60 (2005) nr 7-8, s. 561; M. Ogiolda, *XXX Piesza Pielgrzymka Opolska*, WUDO 61 (2006) nr 7-8, s. 305; M. Ogiolda, *XXXIII Piesza Pielgrzymka Opolska na Jasną Górę – sierpień 2009*, WUDO 64 (2009) nr 8, s. 414; M. Ogiolda, *34. Piesza Pielgrzymka Opolska na Jasną Górę*, WUDO 65 (2010) nr 6-8, s. 248; M. Ogiolda, *XXXV Piesza Pielgrzymka Opolska na Jasną Górę*, WUDO 66 (2011) nr 7-8, s. 308; M. Ogiolda, *XXXVI Piesza Opolska Pielgrzymka na Jasną Górę*, WUDO 67 (2012) nr 7-8, s. 353; ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, E. Cisak, *Komunikat XII Opolskiej Pielgrzymki Pieszej na Jasną Górę; Z wielkimi Ślązakami na szlaku*, „Gość Opolski”, s. I, w: „Gość Niedzielny” 84 (2007) nr 35.

Program realizowano według ustalonego harmonogramu. Pątnicy codziennie uczestniczyli we Mszy Świętej z homilią „w bogatej oprawie służby liturgicznej i diakonii muzycznej”²⁹, nabożeństwie słowa oraz w dwóch konferencjach. Innymi stałymi elementami były różaniec z odczytaniem wypisanych przez pątników intencji, Droga Krzyżowa, Godzinki, Anioł Pański, szeroki repertuar śpiewów, wieczorne nabożeństwo z Apelem Jasnogórskim (najczęściej w parafialnym kościele), dyskusje³⁰.

Nieodłącznym elementem pielgrzymowania jest śpiew, który zwłaszcza na Śląsku od pokoleń ma swoje niekwestionowane miejsce w liturgii i każdej religijnej ekspresji w ogóle. Stąd od początku wymagano, by

²⁹ B. Kotula, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 137.

³⁰ Tamże, s. 64, 137; E. Kucharz, *Na jasnogórskim szlaku...*, s. 42, 44.

w ekwipunku pątnika znajdował się śpiewnik. Na pierwszym miejscu był nim regionalny modlitewnik „Droga do nieba”. Poza tym korzystano z innych zbiorów śpiewów jak na przykład „Ewangelia w piosence”. W 1983 r. zespół muzyczny grupy z Zawadzkiego opracował specjalny „Śpiewnik pielgrzyma” ze specjalnie dobranymi okolicznościowymi śpiewami³¹. Ciekawostką jest to, że Opolska Pielgrzymka doczekała się także własnego hymnu. Była nim ułożona przez kleryków nyskiego seminarium duchownego piosenka pt. „Z Opola, Madonno, zdążamy”. Po raz pierwszy wspomniał o niej ks. E. Cisak w sprawozdaniu z 1982 r.³²

Sami pielgrzymi stanowili bardzo zróżnicowaną grupę. Wśród nich znajdowała się nie tylko młodzież, ale małe dzieci (nawet kilkumiesięczne) i starcy (najstarszy – 80 lat)³³. Szybki rozrost pielgrzymki świadczy o tym, jak wielkie było zapotrzebowanie na tego typu rekolekcje w drodze. Poniższa tabela ilustruje uczestnictwo w Pieszej Opolskiej Pielgrzymce na Jasną Górę w latach 1977-2016:

Tabela 2. Frekwencja na Opolskiej Pieszej Pielgrzymce w latach 1977-2016

Nr	Rok	Uczestnicy
I	1977	500
II	1978	1500
III	1979	3000
IV	1980	5000
V	1981	7000
VI	1982	15000
VII	1983	16000
VIII	1984	17000
IX	1985	17500
X	1986	18000
XI	1987	20000
XII	1988	16000

³¹ ADO, *Pieszka Pielgrzymka Opolska (Materiały z lat 1979-2001)* (Zebral ks. Bernard Kotula), *Śpiewnik pielgrzyma*, Opole 1983; ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, 600 lat opieki...

³² B. Kotula, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 64; ADO, *Pieszka Pielgrzymka Opolska (Materiały z lat 1979-2001)* (Zebral ks. Bernard Kotula), B. Kotula, *Z Opola Madonno zdążamy*.

³³ B. Kotula, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 58; A. Kwaśnicka, *Iść z braćmi i siostrami*, „Gość Opolski”, s. IV, w „Gość Niedzielny” 90 (2013) nr 35.

XIII	1989	9500
XIV	1990	9500
XVa	1991	11000
XVb	1991	3500
XVI	1992	5610
XVII	1993	6400
XVIII	1994	5330
XIX	1995	5600
XX	1996	5400
XXI	1997	4500
XXII	1998	4900
XXIII	1999	4500
XXIV	2000	4800
XXV	2001	4534
XXVI	2002	4230
XXVII	2003	3950
XXVIII	2004	3665
XXIX	2005	3500
XXX	2006	3200
XXXI	2007	2900
XXXII	2008	2700
XXXIII	2009	2900
XXXIV	2010	2700
XXXV	2011	2570
XXXVI	2012	2400
XXXVII	2013	2500
XXXVIII	2014	2613
XXXIX	2015	2500
XL	2016	3000

Źródło: B. Kotula, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 149; Z. Zalewski, *Jubileuszowa Piesza Opolska Pielgrzymka...*, s. 363; *XXVI Piesza Opolska Pielgrzymka na Jasną Górę*, WUDO 57 (2002) nr 10-11, s. 465; *XVII (sic!) Piesza Pielgrzymka...*, s. 634; *XXIX Piesza Pielgrzymka...*, s. 562; *Z wielkimi Ślązakami...*; M. Ogiolda, *XXX Piesza Pielgrzymka...*, s. 304; tenże, *34. Piesza Pielgrzymka...*, s. 249; tenże, *XXXV Piesza Pielgrzymka...*, s. 309; tenże, *XXXVI Piesza Opolska Pielgrzymka...*, s. 353; A. Kwaśnicka, *Iść z braćmi...*; też, *Nawrócenie umysłu i serca*, „Gość Opolski” s. IV, w: „Gość Niedzielny” 92 (2015) nr 35; też, *Piękno Kościoła*, „Gość Opolski”, s. IV, w „Gość Niedzielny” 93 (2016) nr 35; *Pielgrzymkowe statystyki* [Online], dostęp: <http://pielgrzymka-opolska.pl/136-pielgrzymkowe-statystyki> [29.09.2017 r.]; *Policzeni pielgrzymi* [Online], dostęp: <http://www.jasnagora.com/wydarzenie-4096> [29.09.2017 r.].

Analizując powyższe zestawienie, warto zwrócić uwagę na pewne skokowe zmiany w liczbie uczestników pielgrzymki. Dwukrotny wzrost w 1978 r. był z pewnością pokłosiem sukcesu I Pieszej Pielgrzymki. Następujący potem szybki wzrost uczestników radykalnie ulega pomnożeniu w 1982 r. (mimo stanu wojennego). Fakt ten najprawdopodobniej należy łączyć z jubileuszem 600-lecia Jasnej Góry. Wyraźna tendencja zniżkowa pojawia się w 1989 roku zmiany kierownika. Na moment przełamała ją pielgrzymka z 1991 r., która wiązała się z wizytą papieża Jana Pawła II i Światowymi Dniami Młodzieży w Częstochowie, ale trend malejący szybko powrócił. Kolejne tąpnięcie przyniósł 1992 rok. Należy jednak interpretować je w kontekście utworzenia diecezji gliwickiej i związanego z nim zmniejszenia się populacji biskupstwa opolskiego. Natomiast spadek liczby pielgrzymów w 1997 r. mógł być reperkusją ogromnej powodzi, która tamtego lata nawiedziła m.in. Opolszczyznę. Od 2000 r. liczba pątników powoli, ale nieustannie topniała. Udzielenie odpowiedzi na pytanie, czy było to spowodowane laicyzacją społeczeństwa, depopulacją regionu, czy innymi względami, to wyzwanie dla innych naukowców.

W latach 1977-1988 organizatorem i kierownikiem pielgrzymki był jej inicjator – ks. E. Cisak. W 1988 r. kapłan ten – jako sybirak – „postanowił poświęcić więcej uwagi kultowi Matki Bożej Sybiraków, której wizerunek przewieziono z Bilki Szlacheckiej do Grodzca”³⁴. Ważną rolę w rezygnacji z kierownictwa pielgrzymki odegrały również względy zdrowotne 58-letniego wówczas duchownego. Dlatego też w 1989 r. XIII Pieszka Opolska Pielgrzymka na Jasną Górę wyruszała z już nowym kierownikiem – ks. M. Ogioldą – proboszczem parafii w podopolskim Winowie, duszpasterzem młodzieży oraz przewodnikiem Warszawskiej Pieszej Pielgrzymki³⁵. Prałat E. Cisak na pielgrzymce publicznie pokazał się jeszcze tylko raz w 2005 r., kiedy to na jednej z pielgrzymkowych Mszy na polanie w Pietraszynie-Pile świętował 50-lecie swojego kapłaństwa³⁶.

Organizacja tak wielkiego i skomplikowanego przedsięwzięcia nie byłaby możliwa bez wspierających kierowników kapłanów. Od samego początku angażowali się oni w to wydarzenie, a ich liczba rosła w miarę

³⁴ E. Kucharz, *Na jasnogórskim szlaku...*, s. 49.

³⁵ Tamże; B. Kotula, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 85; A. Hanich, *Kalendarium ważniejszych wydarzeń w diecezji opolskiej w 1988 r.*, WUDO 43 (1988) nr 12, s. 410.

³⁶ *XXIX Pieszka Pielgrzymka Opolska...*, s. 562.

rozrastania się pielgrzymki. O ile w pierwszej wzięło udział – oprócz E. Cisaka – sześciu duchownych, to w szczytowym momencie w 1988 r. ich liczba sięgnęła 90 osób. Do tego trzeba dodać kleryków (6 w 1977 r. i aż 110 w 1990 r.) oraz siostry zakonne (od 5 w 1977 r. do 48 w 1989 r.)³⁷. Kilkukrotnie na szlak pielgrzymkowy wyruszyli także biskupi Jan Wiczołek i Antoni Adamiuk, a od 2011 r. także A. Czaja³⁸.

W pielgrzymce uczestniczyli przedstawiciele zgromadzeń zakonnych. Na przykład w 1977 r. funkcję pielgrzymkowego ojca duchownego pełnił franciszkanin o. Antoni Dudek z Raciborza³⁹. Niemalą rolę odgrywały siostry zakonne. Wytyczne polskiego episkopatu wskazywały, że „mogą [one] brać udział w pieszej pielgrzymce, a nawet powinny, angażując się czynnie w prowadzeniu modlitw, pomocy sanitarnej”⁴⁰. Pielgrzymowały m.in. siostry służebniczki z Leśnicy, elżbietanki z Nysy i Dobrodzienia, felicjanki z Oleśnicy Śląskiej, siostry rodziny Maryi z Kopernik, franciszkanki misjonarki z Kadłuba, siostry De Notre Dame z Opola, józefitki z Kluczborka, jadvieżanki z Czarnowas, służebniczki Ducha Świętego z Raciborza i inne. Siostry nie tylko towarzyszyły pielgrzymom w ich trudzie i modlitwach, ale troszczyły się o ciepłą strawę na pątnicznym szlaku, dowożąc przygotowane posiłki do odpowiednich miejsc⁴¹.

Oprócz opolskich diecezjan w pielgrzymce często brały udział osoby z innych regionów kraju, a nawet pątnicy z Czech, Słowacji, Austrii, Niemiec i Węgier⁴². Zdarzali się również znakomici goście. Podczas jubileuszowej X Opolskiej Pielgrzymki w 1986 r. we Mszy Świętej w Pietraszowie-Pila uczestniczył arcybiskup monachijsko-fryzjiński kardynał Friedrich Wetter⁴³. Natomiast w 1991 r. razem z młodzieżą wędrującą na spotkanie z Janem Pawłem II w ramach Światowych Dni Młodzieży szli biskupi Pierre Moleres z Bayonne we Francji i Franz Kamphaus z Limburga w Niemczech⁴⁴.

³⁷ B. Kotula, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 151.

³⁸ Tamże, s. 64; M. Ogiolda, *XXXV Piesza Pielgrzymka...*, s. 308.

³⁹ B. Kotula, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 39.

⁴⁰ ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, E. Cisak, *Komunikat XII Opolskiej Pielgrzymki...*

⁴¹ E. Cisak, *Piąta pielgrzymka piesza...*, s. 264; B. Kotula, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 48, 52, 58.

⁴² B. Kotula, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 90.

⁴³ *Mały jubileusz opolskiej pielgrzymki*, w: B. Kotula, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 82.

⁴⁴ B. Kotula, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 96.

Istotną rolę pełniły służby porządkowe, których sporą część stanowili alumni seminarium duchownego (początkowo werbistowskiego, potem diecezjalnego)⁴⁵. Natomiast do służby medycznej – zaangażowanej już od II Pielgrzymki – należeli lekarze oraz powiększający się w miarę potrzeb zastęp dyplomowanych pielęgniarek. Problemy, z jakimi się próbowano uporać, przede wszystkim wiązały się z troską o nogi pielgrzymów: okaleczeniami, otarciami, zranieniami. Niekiedy interwencji fachowców wymagały takie sytuacje, jak ukąszenie żmii lub owadów, skutki przewlekłych chorób serca, pokarmowe zatrucia, nadciśnienie⁴⁶.

Od 1982 r. – gdy kwatremistrzostwem zaczął zajmować się ks. Bernard Kotula – konieczna stała się bardziej zaawansowana forma transportu bagażu. Aby przewozić cały ekwipunek pątników wynajęto cztery stary z przyczepami, sanitarkę Nyskę i inne. Wtedy również zainicjowano rozkładanie walizek w miejscowościach noclegowych nie w jednym miejscu, ale na boiskach, dużych podwórzach i łąkach w różnych częściach miasta czy wioski, ułatwiając w ten sposób pątnikom znalezienie swoich rzeczy i udanie się na odpoczynek do któregoś z lokalnych gospodarstw⁴⁷. Oprócz powyższych służb, w miarę rozwoju pielgrzymki, pojawiały się osoby odpowiedzialne za kwaterunek pątników, wyżywienie i ceremonie liturgiczne, nagłośnienie i aparaturę fotograficzną, likwidację pozostawionych na postojach śmieci, szef kierowców⁴⁸.

W komunikacie ks. E. Cisaka z 1984 r. po raz pierwszy znajduje się wzmianka o możliwości pielgrzymowania duchowego: „Pielgrzymka jest sprawą całej diecezji. Tych, którzy nie mogą pielgrzymować z nami pieszo, zachęcamy do pielgrzymowania w modlitwie”⁴⁹. Na tę formę modlitwy zwracał uwagę także ks. M. Ogiolda. Nakłaniał do niej nie tylko osoby starsze i schorowane, ale wszystkich, którzy z wielu innych powodów nie

⁴⁵ Tamże, s. 48, 144.

⁴⁶ ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, M. Pędich, *Okruchy wspomnień obsługi medycznej z Opolskich Pieszych Pielgrzymek na Jasną Górę*; B. Kotula, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno dziękujemy...*, s. 64.

⁴⁷ ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, B. Kotula, *O służbie kwatremistrzowskiej wspomina ks. Bernard Kotula*; B. Kotula, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno dziękujemy...*, s. 64.

⁴⁸ E. Cisak, *Z Opola Madonno dziękujemy, na Jasną Górę wiedzie nasz szlak, by stanąć przed Twym obliczem i siebie całego Ci dać*, w: B. Kotula, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno dziękujemy...*, s. 69, 79.

⁴⁹ Tamże, s. 69.

mogą wyruszyć w drogę. Mówił, że dzięki temu, „można być w sercu pielgrzymki, nie depreczając drogi”⁵⁰. W 2011 r. w promującym ruch pielgrzymkowy liście pasterskim bp. A. Czai hierarcha wspominał o duszpasterzach koordynujących duchowe pielgrzymowanie⁵¹. Jednym z nich, którego warto zauważyć, był proboszcz Dąbrowy w dekanacie niemodlińskim – ks. Marcin Bonk. Stworzył on grupę parafian-duchowych pielgrzymów, dla której członków przygotował specjalne legitymacje z dokładnym planem pielgrzymki. Pozostający w domach wierni mieli swoje codzienne przeżycia i obowiązki ofiarować w intencji pątników. Ponadto, każdego dnia spotykali się w kościele na mszach lub różańcach połączonych z Apelem Jasnogórskim. W 2003 r. modlitewna grupa rozrosła się do 129 osób⁵².

Propagowanie idei pielgrzymowania dokonywało się początkowo za pomocą plakatów. Wrażenie wywołuje znajdujący się w Archiwum Diecezji Opolskiej pierwszy, odręcznie skonstruowany przez panią Kawik z parafii w Grodźcu afisz, który zawiera informacje o terminie wydarzenia, trasie przemarszu i rzeczach koniecznych do zabrania: „wygodne obuwie, rzeczy osobiste, koc, suchy prowiant na 3 dni, «Drogę do nieba», «Ewangelię w piosence», gitary oraz dobrą wolę ofiary dla Boga przez Maryję”⁵³. W 1984 r. pielgrzymka „doczekała się komunikatu przeczytanego w ramach ogłoszeń w większości parafii diecezji”⁵⁴. Niekiedy do ogółu diecezjan z zachętą do pątniczego trudu zwracał się ks. M. Ogiolda⁵⁵. Natomiast promocją jasnogórskiej pielgrzymki opolscy biskupi zajęli się osobiście dwukrotnie: w 2009 r. – A. Nossol⁵⁶ oraz w 2011 r. – A. Czaja⁵⁷. Propagowania idei pielgrzymowania i relacjonowania przebiegu pielgrzymki podejmowało się ponadto Diecezjalne Radio Plus (w 2008 r. przekształcone w Radio Doxa). Transmitowano w nim nabożeństwa, a nawet zorgani-

⁵⁰ XVII (sic!) *Piesza Pielgrzymka...*, s. 633.

⁵¹ A. Czaja, *List biskupa opolskiego w związku z XXXV Opolską Pieszą Pielgrzymką na Jasną Górę*, WUDO 66 (2011) nr 7-8, s. 281.

⁵² XVII (sic!) *Piesza Pielgrzymka...*, s. 633.

⁵³ ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, 600 lat opieki...

⁵⁴ B. Kotula, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 68.

⁵⁵ Zob. np.: M. Ogiolda, *Wakacyjne słowo zachęty do pielgrzymowania*, WUDO 53 (1998) nr 7-8, s. 264-266; tenże *Zaproszenie na XXVIII Pieszą Opolską Pielgrzymkę...*, s. 237-238.

⁵⁶ A. Nossol, *Zaproszenie do udziału w XXXIII Pieszej Pielgrzymce Opolskiej na Jasną Górę*, WUDO 64 (2009) nr 8, s. 402-403.

⁵⁷ A. Czaja, *List biskupa opolskiego...*, s. 278-282.

zowano pielgrzymkowe studio⁵⁸. Zachęceni do uczestnictwa w pątnicznym trudzie mieli dokonywać zgłoszeń w parafialnej kancelarii lub w ostateczności na noclegu, ale koniecznie ze skierowaniem podpisanym przez własnego duszpasterza⁵⁹.

Początek i koniec pielgrzymki miał swoją uroczystą formę. Wielu opolan wraz z rodzinami pątników wystawało na poboczach, by nieraz ze wzruszeniem żegnać swoich bliskich. Zauważono, że nawet niektórzy strzegący porządku milicjanci z życzliwością pokazywali palcami literę „V”⁶⁰. Docierając na jasnogórski szczyt opolscy pielgrzymi byli również serdecznie witani. Niezwykle symboliczne przywitanie w progach Czarnej Madonny miało miejsce podczas pierwszej pielgrzymki w 1977 r. Wówczas pątnicy zostali przyjęci przez oczekującego na nich świeżo wyświęconego biskupa A. Nosola, który odprawił dla nich Mszę Świętą. Od 1978 r. Opolan witali paulini, a od 1980 r. wieńcząc pielgrzymowanie Mszę celebrował któryś z biskupów z Opola (od 1992 r. naprzemiennie z jednym z gliwickich hierarchów), głosząc jednocześnie homilię⁶¹. Oprócz hierarchów utrudzonych drogą pielgrzymów witali ich bliscy i znajomi, którzy różnymi środkami lokomocji docierali na Jasną Górę, by wziąć udział w pielgrzymce przynajmniej przez uczestnictwo we Mszy Świętej na wałach. O taką formę zaangażowania apelował już E. Cisak⁶². Sami pielgrzymi – mimo zmęczenia – na jasnogórski szczyt starali się wchodzić radośni, rozbawieni, skaczący i tańczący. Często machano wstążkami w kolorze charakterystycznym dla danej grupy. Niektóre grupy wchodziły w skupieniu, z modlitwą na ustach, specjalnie wybraną pieśnią lub recytując akt oddania się Matce Bożej, który łączono z medytacją w ciszy, modlitwą na klęczkach lub nawet leżeniem krzyżem. U wielu pojawiały się łzy szczęścia⁶³. Dla utrwalenia owoców pielgrzymowania od 1982 r. ks. E. Cisak ogłaszał „konkurs na: kronikę, wspomnienia, fotografię, rysunki o tematyce pielgrzymkowej”⁶⁴. Prace należały wysłać na adres parafii w Grodźcu.

⁵⁸ Tamże, s. 282.

⁵⁹ ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, 600 lat opieki...; ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, E. Cisak, *Komunikat XII Opolskiej Pielgrzymki...*; E. Cisak, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 68.

⁶⁰ B. Kotuła, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 69.

⁶¹ Tamże, s. 48, 57.

⁶² E. Cisak, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 69.

⁶³ B. Kotuła, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 127.

⁶⁴ E. Cisak, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 69; zob. ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, E. Cisak, *Komunikat XII Opolskiej Pielgrzymki...*

Takie przedsięwzięcie jak pielgrzymka łączyło się z wydatkami. Stąd uczestnicy musieli ponosić pewne koszty. W komunikacie ks. E. Cisaka z 1984 r. znajduje się informacja, że pątnicy byli zobligowani do uiszczenia 200 zł za znaczek i kolejne 200 zł na cele transportu bagażu⁶⁵. Podobne kwoty obowiązywały w 1986 roku⁶⁶. W 1987 r. koszty pielgrzymki wzrosły do 250 zł za znaczek i 230 zł za bagaż⁶⁷, w 1988 r. do odpowiednio 300 zł i 250 zł⁶⁸, a w 1992 r. – 30 tys. zł wpisowego i 5 tys. zł za dzień przewozu bagażu. W ostatnich latach koszty wyniosły 20 zł (znaczek i legitymacja) plus 10 zł (bagażowe)⁶⁹.

Już na plakacie informującym o pierwszej pielgrzymce w 1977 r. umieszczono informację, że „impresa ta jest pielgrzymką, a nie rajdem pieszym, dlatego wymaga się od uczestników nastawienie religijno-pobożnego (sic!)⁷⁰”. Pielgrzymom nieustannie towarzyszyła świadomość pokutnego charakteru. Panował zakaz palenia papierosów, spożywania alkoholu czy stosowania innych używek, koedukacyjnych noclegów i ubierania nieadekwatnych do okoliczności strojów, opuszczania swojej grupy i samowolnego pokonywania odcinków za pomocą samochodu. Pątnicy mieli obowiązek zwracania się do siebie per „bracie”, „siostrzo”, a także byli zobligowani do posłuszeństwa służbom porządkowym, zachowania czystości na postojach i miejscach noclegowych oraz życzliwości wobec gospodarzy⁷¹. W latach osiemdziesiątych apelowano, by do spowiedzi przystąpić przed pielgrzymką w swojej parafii⁷². Ekspiacyjny charakter

⁶⁵ E. Cisak, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 69.

⁶⁶ B. Kotula, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 79.

⁶⁷ Tamże, s. 84.

⁶⁸ ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, E. Cisak, *Komunikat XII Opolskiej Pielgrzymki...*

⁶⁹ *Informacje dla kapłanów* [Online], dostęp: <http://www.pielgrzymka-opolska.pl/informacje/dla-kaplanow> [29.09.2017 r.].

⁷⁰ ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, 600 *lat opieki...*; B. Kotula, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 38.

⁷¹ ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, *Regulamin pielgrzymki*.

⁷² E. Cisak, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 68-69; E. Kucharz, *Na jasnogórskim szlaku...*, s. 44; zob. m.in.: ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, E. Cisak, *Komunikat XII Opolskiej Pielgrzymki...*; ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, E. Cisak, *Komunikat IX Opolskiej Pielgrzymki na Jasną Górę*; ADO, *Piesza Pielgrzymka Opolska (Materiały z lat 1979-2001)* (Zebrał ks. Bernard Kotula), *Usprawienia (sic!) i pogłębienia...*

pielgrzymki wyraźnie podkreślał także pielgrzymkowy regulamin⁷³. Do obowiązków każdego pielgrzyma należało noszenie pielgrzymkowego znaczka oraz posiadanie specjalnej legitymacji (pierwszą wydano w 1983 podczas VII Pielgrzymki⁷⁴), na której oprócz danych osobowych, przebiegu trasy pielgrzymki i godzin postoju umieszczono właśnie pielgrzymkowe instrukcje, przypominające o ściśle religijnym charakterze imprezy. W 1984 r. Opolska Pielgrzymka poddana została ogłoszonemu przez Sekretariat Episkopatu Polski „Tymczasowemu ramowemu programowi pielgrzymek” z 27 czerwca 1984 r. i wydanemu rok później „Ramowemu regulaminowi pielgrzymek pieszych”. Potwierdzały one wagę ruchu pielgrzymkowego jako istotnej części kultu religijnego Kościoła w Polsce, przypominały o ściśle religijnym i pokutnym charakterze tego typu wydarzeń, regulowały relacje między kierownikiem pielgrzymki, przewodnikami mi grup, moderatorami zespołów i uczestnikami⁷⁵.

Na przebieg pielgrzymki nie miały wpływu relacje pomiędzy szefostwem państwa a władzą cywilną. Nawiazywane były one przede wszystkim w kontekście organizacji przedsięwzięcia. Do odpowiednich urzędów wojewódzkich i komisariatów policji dostarczano pisma o stosowne zezwolenia i informacje o trasie przemarszu, na które wojewodowie opolski i śląski wydawali zgodę, wyznaczali drugi przemarszu itp.⁷⁶. Złożenie podania o wydanie zezwolenia na pielgrzymkę musiało odbywać się w dość skomplikowanym trybie, a mnogość urzędów stanowiła nie lada problem⁷⁷.

---

⁷³ XXXVII Piesza Pielgrzymka..., s. 9. Zob. też: ADO, *Piesza Pielgrzymka Opolska (Materiały z lat 1979-2001)* (Zebral ks. Bernard Kotula), *Przepisy i zarządzenia obowiązujące wszystkich Pielgrzymów*; ADO, *Piesza Pielgrzymka Opolska (Materiały z lat 1979-2001)* (Zebral ks. Bernard Kotula), *Wskazania duchowe*.

⁷⁴ B. Kotula, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 65.

⁷⁵ *Tymczasowy ramowy program pielgrzymek*, w: B. Kotula, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 75; ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I, 8/1, Ramowy regulamin pielgrzymek pieszych*.

⁷⁶ ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I, 8/1, Pan Doc. dr Zbigniew Mikołajewicz...*; ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I, 8/1, Urząd miejski Opole...*; ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I, 8/1, Decyzja z 17 lipca 1989 r.*; ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I, 8/1, Pismo wojewody śląskiego z 7 lipca 1999 r.*; ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I, 8/1, Pismo wojewody opolskiego z 19 lipca 1999 r.*

⁷⁷ ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I, 8/1, Instrukcja w sprawie wydawania zezwoleń na korzystanie z dróg w sposób szczególnie przez pielgrzymki religijne w roku 1985*.

Stąd prowadzono rozmowy, w trakcie których „zgodzono się jedynie, że zamiast ze wszystkimi Dyrekcjami – uzgadnia się tylko z jedną – Dyrekcją Okręgową Dróg Publicznych, właściwą ze względu na miejsce wyjścia pielgrzymki”⁷⁸. Od 1990 r. prośby o zgodę zostały zastąpione przez informację o pielgrzymce i trasie jej przemarszu⁷⁹.

W trakcie pielgrzymowania uczestnicy bywali obserwowani przez Służbę Bezpieczeństwa: śledzono ich, fotografowano. Agenci rozpoznawani byli po detalach, takich jak posiadanie wyraźnie nowego, nieużywanego dotąd modlitewnika czy podejrzenie przepelnionych kieszeni. Spozstrzegano, jak wymieniali się na granicy województw opolskiego i częstochowskiego, czy jak tajemniczo znikali na czas noclegu. Jako fałszywi pielgrzymi niejednokrotnie wciągali księży w dyskusje i wypytywali. Miejskowa, polska młodzież zazwyczaj nie odczuwała silnych reperkusji za uczestnictwo w pielgrzymce. Zdecydowanie większe szykany spotykały młodych pielgrzymów-obcokrajowców⁸⁰.

Relacje między kierownictwem pielgrzymki a władzami świeckimi nieraz bywały napięte. Tak było w 1987 r., gdy ks. E. Cisak wystosował stanowczy protest do wojewody opolskiego przeciw mandatom nałożonym za niespodziewaną zmianę trasę przemarszu. Przyczyny tej modyfikacji były bowiem od pielgrzymów niezależne: fetor z zakładów drobiarskich i jeden zarwany most. Ich skutkiem mogło być rozbitcie grup. Aby temu

---

⁷⁸ ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, *Sprawa Pielgrzymek*.

⁷⁹ ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, *Pismo Kurii Diecezjalnej w Opolu do Urzędu Wojewódzkiego w Opolu z 20 lipca 1991 r.*; ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, *Urząd Wojewódzki w Opolu...*; ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, *Pismo Kurii Diecezjalnej w Opolu do Komendy Wojewódzkiej Policji w Opolu z dn. 21 lipca 1994 r.*; ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, *Pismo Kurii Diecezjalnej w Opolu do wojewody opolskiego z dn. 20 czerwca 2001 r.*; ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, *Pismo Kurii Diecezjalnej w Opolu do wojewody śląskiego z 20 czerwca 2001 r.*; ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, *Pismo Kurii Diecezjalnej w Opolu do Komendy Wojewódzkiej Policji w Opolu z 20 czerwca 2001 r.*; ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, *Pismo Kurii Diecezjalnej w Opolu do Komendy Miejskiej Policji w Częstochowie z 20 czerwca 2001 r.*

⁸⁰ ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, B. Kotuła, *O służbie kwatermistrzowskiej...*; ADO, *Piesza Pielgrzymka Opolska (Materiały z lat 1979-2001)* (Zebrał ks. Bernard Kotuła), B. Kotuła, *Popielgrzymkowe refleksje do dyskusji na naradę funkcyjnych*.

zapobiec, kierownictwo zdecydowało o zmianie szlaku. Milicja za ten incydent zażądała grzywny⁸¹. Po 1989 r. relacje z władzami układały się znacznie lepiej. Przykładem tego jest choćby postawa Urzędu Wojewódzkiego w Opolu z 1997 r., który skrupulatnie informował kierownictwo pielgrzymki o przeszkodach powstałych w wyniku siejącej spustoszenie tamtego lata wielkiej powodzi⁸².

Opolska Pielgrzymka borykała się również z różnymi wewnętrznymi kłopotami, wywoływanymi najczęściej przez niesfornych pielgrzymów. W pierwszej kolejności należeli do nich tzw. uciekinierzy. Ich „grzechem” było to, że zbliżając się do miejsca noclegu, opuszczali grupę wcześniej, by pukać do okolicznych gospodarstw, rezerwując je sobie przed innymi⁸³. Jeden z bardziej rażących przypadków miał miejsce podczas którejś z pielgrzymek, gdy pewna pątniczka zgłosiła się do służby w sanitariacie, podając się za lekarzkę. Pod koniec dnia poprosiła kierowców karetki, by zawieźli ją na nocleg – do siostr zakonnych w Zborowskim. Tam „«pani doktor» wykąpała się, zażyczyła sobie podania kolacji, zajęła jeden pokój i położyła się, ponieważ była zmęczona”⁸⁴. Nawet rankiem, gdy ją zde-maskowano i upomniano, obraziła się i próbowała jeszcze interweniować u księdza⁸⁵.

Czasami dochodziło do takich sytuacji, że mała grupka pielgrzymów chciała spędzić nocleg tylko we własnym gronie i mimo wolnych miejsc oraz otwartości gospodarzy odprawiali innych pątników pytających o możliwość przyłączenia się⁸⁶. Od czasu do czasu spotkać można było pielgrzymów zniechęconych lub wygodnych, którzy pod błahymi pretekstami chcieli pokonywać niektóre odcinki samochodem dla służb medycznych⁸⁷. Bywały wypadki zasypiania. Jednego roku „część grupy spała aż do 10.00, a potem PKS-em lub autobusem dojeżdżała na miejsce postoju

---

⁸¹ B. Kotula, M. Ogiolda, *Z Opola Madonno zdążamy...*, s. 84.

⁸² Tamże, s. 123.

⁸³ ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, B. Kotula, *O służbie kwatermistrzowskiej...*

⁸⁴ ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, M. Pędich, *Okruchy wspomnień...*

⁸⁵ Tamże.

⁸⁶ ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, B. Kotula, *O służbie kwatermistrzowskiej...*

⁸⁷ ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, M. Pędich, *Okruchy wspomnień...*

lub noclegu⁷⁸⁸. Wśród innych, mniejszych niepożądanych zajęć należy wskazać: sięganie po używki, koedukacyjne noclegi, kradzieże, niedostateczne zainteresowanie przewodników swoimi podopiecznymi podczas noclegów, a także zbytne rozproszenie grupy w nocy, co pomniejszało jej samokontrolę i dyscyplinę⁸⁹. Sprawozdawca wędrówki z 2003 r. wspominał o grupie gimnazjalnej młodzieży, która „nie angażowała się w modlitwę i śpiew, a delikatnie przymuszeni do noszenia znaczków grupy czy nagłośnienia w niczym nie przypominali Szymona z Cyreny⁷⁹⁰. Zdarzały się przypadki spożywania posiłków, używania telefonów komórkowych lub zgłaszania się z błahymi problemami do służb medycznych podczas mszy świętych, niegrzeczne zachowania młodych ludzi wobec starszych⁹¹. Rokrocznie powtarzał się także problem z pretensjonalnością niektórych, zwłaszcza małoletnich pątników. „Np. o to, że po drodze nie było napojów, o to, że dom zamknięty, że muszą spać w namiocie itp.”⁷⁹². Niekiedy pojawiali się również fałszywi pielgrzymi. Jednego razu dwaj chłopcy wyruszyli z pielgrzymami z Opoła, ale w trakcie przemarszu zniknęli, zatrzymując się na kilka dni wypoczynku nad Jeziorem Turawskim. Postępek został ujawniony, gdy rodzina poszukiwała ich z powodu nagłej śmierci i pogrzebu babci⁹³. Podczas pielgrzymki odnotowywano także wypadki kradzieży lub ukrywania złodziei przez pielgrzymów⁹⁴. Co jednak należy stanowczo podkreślić, wszystkie te zajścia miały charakter incydentalny i występowały bardzo rzadko⁹⁵.

Na przestrzeni lat Opolska Pielgrzymka nie ustrzegła się zdarzeń groźnych dla zdrowia i życia jej uczestników. Do najtragiczniejszego z nich doszło w 2004 r., kiedy to w ostatnim dniu pielgrzymowania 21 sierpnia „tuż za Wręcycą Wielką pod Częstochową w prawidłowo maszerującą grupę pielgrzymów z grupy trójki pomarańczowej, prowadzonej przez

---

⁸⁸ ADO, *Piesza Pielgrzymka Opolska (Materiały z lat 1979-2001)* (Zebral ks. Bernard Kotuła), B. Kotuła, *Popielgrzymkowe refleksje...*

⁸⁹ Tamże.

⁹⁰ XVII (sic!) *Piesza Pielgrzymka...*, s. 633.

⁹¹ Tamże, s. 633-634; ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, M. Pędich, *Okruchy wspomnień...*

⁹² ADO, *Duszpasterstwo ogólne. Pielgrzymki piesze na Jasną Górę I*, 8/1, B. Kotuła, *O służbie kwatermistrzowskiej...*

⁹³ Tamże.

⁹⁴ Tamże.

⁹⁵ Tamże.

opolskich jezuitów, wjechał samochód osobowy marki Volkswagen Golf. Był to nieszczęśliwy wypadek, w którym ucierpiały dwie pątniczki. Jedną z nich, 66-letnia Stanisława z Opola, dla której była to już osiemnasta pielgrzymka w życiu, w wyniku doznanych ran zmarła w częstochowskim szpitalu⁹⁶. Kolejny raz pielgrzymowanie zostało zakłócone w pobliżu Góry Świętej Anny w 2011 r., kiedy to w środę 3 sierpnia w godzinach porannych na franciszkańską grupę z Nysy najechał od tyłu osobowy samochód. W wyniku tego zdarzenia 11 osób trafiło do szpitala, z czego 3 pozostały w nim na kilka dni⁹⁷.

Opolskie piesze pielgrzymowanie liczy już ponad 40 lat. Rozpoczęło się dzięki entuzjazzmowi grodzieckiego proboszcza od nieformalnych wędrówek do Częstochowy, potem od ręcznie sporządzonych plakatów, długopisem malowanych map, garstki zapalonych ideą wolontariuszy i wreszcie od 500-osobowej grupy głównie młodych ludzi zmierzających w 1977 r. do tronu Królowej Polski. W mgnieniu oka rozwijająca się inicjatywa po kilku latach stała się ogromnym przedsięwzięciem, które angażowało kilkadziesiąt tysięcy osób. Od jakiegoś czasu zainteresowanie pielgrzymką stopniowo zmniejsza się. Czy to oznacza kryzys Pieszej Opolskiej Pielgrzymki na Jasną Górę? Pątnictwo nie jest wydarzeniem czysto socjologicznym. Jako przede wszystkim przeżycie religijne, akt wiary wymyka się samym tylko liczbom i wykresom. O obecnej kondycji i przyszłości tej formy pobożności decydują nie tabele, proporcje i statystyki, ale duchowe owoce pielgrzymiego trudu.

The Opole Walking Pilgrimage to Jasna Góra

Summary

Started on 17th August 1977 the Opole Walking Pilgrimage to Jasna Góra was a result of many centuries of tradition of devotion to Our Lady of Częstochowa in the Opole region. After erection of the apostolic administration of the Opole Silesia in 1945 and Opole diocese 27 years later preparing the whole-diocese pilgrimage was impossible because of two factors: political context of the PPL and reluctance

---

⁹⁶ *XXVIII Piesza Pielgrzymka...*, s. 519; *Upalna, spokojna i tragiczna. XXVIII Opolska Piesza Pielgrzymka na Jasną Górę*, „Gość Opolski”, s. V, w: „Gość Niedzielny” 81 (2006) nr 36.

⁹⁷ M. Ogiolda, *XXXV Piesza Pielgrzymka...*, s. 309.

of bishop Franciszek Jop to provoke the government unfavourable towards the Church. Not before 1976, with bishop Jop being deadly sick, his auxiliary bishop – Waław Wycisk let fr. Edmund Cisak (priest in Grodziec) to prepare the pilgrimage.

On the starting day of the First Opole Walking Pilgrimage from the church of St. Apostles Peter nad Paul in Opole, 500 people started. The trail went through Grodziec, Zborowskie and Wręczyca. With time it has been extended, among others, by adding diocesan sanctuaries in Kamień Śląski and Góra św. Anny to the trail. The success of the first pilgrimage effected in a growing interest in this initiative. The highest point was reached in 1987 with 20 000 faithful pilgrimaging. Since then attendance is dropping (with only few exceptions) down to 3000 pilgrims in 2016.

The history of the Opole Walking Pilgrimage is a sum of experiences of singular pilgrims, worries of its directors and many services (such as order service or medical service), it is a service of many priests and sisters, as well as time of fighting and cooperation with representatives of government. It is, lastly, a joy of prayer, labour of penance and worries generated by behaviour of undisciplined participants. In 2016 the Opole Pilgrimage went to Jasna Góra for the 40th time.

Słowa kluczowe: Opole, pielgrzymka, Maryja, kult Maryjny, Jasna Góra, Częstochowa, piesza pielgrzymka, Cisak, Ogiolda, Jop, Wycisk, Nossol, Zawadzkie, Zborowskie, Wręczyca, Góra Świętej Anny, Kamień Śląski, polityka, komunizm, integracja

Key words: Opole, pilgrimage, St. Mary, Marian cult, Jasna Góra Monastery, Częstochowa, walking pilgrimage, Cisak, Ogiolda, Jop, Wycisk, Nossol, Zawadzkie, Zborowskie, Wręczyca, Góra Świętej Anny, Kamień Śląski, politics, communism, integration